

Metodika

Blok 10

Člověk a příroda ve 20. století

LEKCE

43

Ekologická krize včera a dnes

CÍLOVÁ SKUPINA

ZŠ / 14–15 let

ČASOVÁ DOTACE

45 minut

MEZIPŘEDMĚTOVÉ
VZTAHY

Občanská výchova /
Mediální výchova /
Environmentální výchova

KLÍČOVÁ SLOVA

sametová revoluce /
klimatická krize

Anotace lekce

Metodika je založena na porovnání motivů demonstrujících lidí v roce 1989 a mladých lidí v roce 2019 protestujících proti nedostatečným opatřením v oblasti změny klimatu. Zatímco v roce 1989 lidé v Děčíně a dalších městech protestovali proti průmyslovému znečištění a devastaci přírody, v roce 2019 se ekologická krize stává daleko komplexnější záležitostí zasahující celou planetu. Žáci porovnávají svědectví Bedřicha Moldana a Miroslavy Pěčkové a fotografie z demonstrací a snaží se rozeznat rozdíl v povaze problémů, proti kterým lidé demonstrují. Na závěr si vyzkoušejí vytvořit vlastní heslo na transparent.

Badatelská otázka

Proč demonstrovali tehdy a proč demonstrují dnes?

Vzdělávací cíle

Obsah

- Žáci uvedou jeden motiv demonstrací v roce 1989 a jeden motiv demonstrací v současnosti.
- Žáci identifikují rok 1989 jako rok, kdy došlo k sametové revoluci a pádu komunistického režimu.

Historické myšlení: Trvání a změna

- Žáci s pomocí fotografií a svědectví identifikují trvalý problém ekologické krize.
- Žáci s pomocí fotografií a svědectví rozliší proměnu povahy ekologické krize – před rokem 1989 se jednalo o jednotlivé problémy životního prostředí, po roce 1989 se ekologická krize postupně stává komplexnější a zasahující celou planetu.

Badatelské dovednosti

- Sestavujeme podloženou odpověď.
- Porovnáváme a třídíme zdroje.
- Vysvětlujeme význam.

Vazba lekce na RVP ZV (2021)

D-9-8-04 / prokáže základní orientaci v problémech současného světa

Zdroje

Zdroj 1

Svědectví Bedřicha Moldana

název

<https://www.pametnaroda.cz/cs/moldan-bedrich-20161024-0>

link

komentář

Bedřich Moldan nesmlouvavě kritizuje minulý režim, ale v druhém textu popisuje nebezpečí vyplývající z klimatické krize současnosti. Narušuje svým způsobem časté ideologické klišé hodnotící minulost negativně a současnost pozitivně. Moldan byl environmentálním aktivistou stavicím se proti komunistickému režimu a zůstává kritický proti ekologické devastaci i v současnosti. V jeho textech se dá vysledovat přechod od „jednotlivých ekologických problémů“ ke „komplexním problémům“.

Zdroj 2

Svědectví Miroslavy Pěčkové

název

<https://www.pametnaroda.cz/cs/peckova-miroslava-1942>

link

komentář

Svědectví Miroslavy Pěčkové přináší pohled zdola, pohled člověka, pro kterého se stalo průmyslové znečištění každodenností. Cenná je i „hovorová mluva“, která může přiblížit pohled běžné obyvatelky Ostravy. Všimá si právě konkrétních jednotlivých dopadů, nezmiňuje širší kontext ekologické krize ani se explicitně nestaví proti komunistickému režimu.

Zdroj 3

Fotografie – demonstrace, 1989	název
https://decinsky.denik.cz/zpravy_region/25-let-od-revoluce-vzpominky-jsou-zive-20141116.html	link
https://www.pametnaroda.cz/cs/magazin/stalo-se/v-teplicich-se-nedalo-dychat-lide-tu-zacali-demonstrovat-11-listopadu-1989	link
	komentář

Protesty v roce 1989 nebyly spojeny jenom s politickými požadavky na změnu režimu, ale také s demonstracemi za lepší životní prostředí. Vzestup občanského aktivismu byl však umožněn proměnou represivní atmosféry. Demonstrace v Děčíně se konala 17. listopadu, tedy v den, kdy v Praze na Národní třídě začala sametová revoluce střetem lidí se státní policií. Protesty studentů vedly k tomu, že do Děčína přijel osobně i Václav Havel. Čitelné nápisy na transparentech umožňují identifikovat motivy, s nimiž lidé na demonstraci přicházeli. Pozor – někteří historici tyto fotografie datují až do roku 1991 a jsou podle nich v Děčínském deníku chybně ozdrojované. Podle těchto historiků jsou fotografie až z roku 1991, tedy z období demokracie. Studenti navázali na demonstrace v roce 1989 a do Děčína následně přijel i Václav Havel. Toto tvrzení potvrzuje i oblečení studentů (značka Levis, v době komunistického režimu vzácná). Je možné tento fakt tematizovat např. na středních školách a rozvinout téma „spolehlivosti zdroje a historického pramene“. Demonstrace v Teplicích jsou zachyceny na fotografiích ve fotoknize *Inverze 89*.

Zdroj 4

Fotografie – demonstrace, 2019	název
https://ekolist.cz/cz/zpravodajstvi/zpravy/aktiviste-zadaji-aby-budouci-vlada-mela-klima-jako-prioritu-planuji-stavku-2	link
https://www.idnes.cz/zpravy/domaci/demonstrace-fridays-for-future-zivotni-prostredi-studentska-stavka.A190314_092705_domaci_niv/foto/JAD7a003b_092915_4503104.jpg	link
	komentář

Dne 15. března 2019 v České republice proběhla první masová stávka mladých lidí proti nedostatečným opatřením spojeným s hrozící klimatickou krizí. Čeští studenti a studentky zorganizovaní v platformě Fridays for Future (pátky pro budoucnost) se tak stali součástí celosvětového hnutí mladých lidí požadujících reálné politické kroky. Součástí protestů byla i školní stávka, kdy se studenti rozhodli nejít do školy a místo toho se účastnit demonstrace. Tento krok vyvolal v české společnosti velké kontroverze. Demonstrace a aktivity stále pokračují.

Návrh postupu

Fáze

Popis

Učitel

Žák

Komentáře

Fáze 1 5 minut

úvodní evokace

- Představuje badatelskou otázku. Pro evokaci používá fotografie. Ptá se „Proč lidé na fotografiích demonstrují?“
- Zmíní, že žákům může při odpovědích pomoci časová osa.

- Prohlíží si fotografie. Zkouší odpovědět na úvodní otázku.

- Žáky může zaujmout fotografie **muže smažícího si vajíčka** protestujícího v Polsku proti klimatické změně. V této fázi nechává učitel nápady žáků spíše bez komentáře. Je nutno promítnout **fotografie z prezentace** na projektoru. Doporučujeme doprovázet lekci prezentací.

Fáze 2 10 minut

práce se svědectvím pamětníků

- Nechá žáky přečíst si svědectví pamětníků. Žáci mají za úkol přiřadit čísla v tabulce níže k jednotlivým výpovědím.

- Individuálně čte text, doplňuje do tabulky.

- V této fázi doporučujeme nezaměřovat se na plné porozumění všem pojmům ve „vysvětlivkách“. Důležité je analyticky rozlišit, ke kterému svědectví popisky v tabulce patří.

Fáze 3 5–10 minut

analýza fotografií

- Vyzve žáky k tomu, aby si prohlédli fotografie a zkusili zapsat do tabulky, na co poukazují jednotlivá hesla na transparentech.

- Žáci ve dvojicích doplňují do pracovního listu.

- Opět je zde důležité rozlišit základní rozdíly – tedy kouř, chemie, čistý vzduch vs. planeta, systém.

Fáze 4 10 minut

přiřazování pojmů

- Vysvětlí žákům, jak v tabulce podtrhávat z dvojic pojmů mnohostranný vs. jednotlivý.

- Žáci samostatně nebo ve dvojicích podtrhují v tabulce.

- Doporučujeme vysvětlit slovo „mnohostranný“ jako celkový, komplexní, zasahující celou planetu. Pozor – je důležité zdůraznit, že některá čísla mohou patřit pod obě kolonky (5).

Fáze 5 10 minut

výroba transparentu

- Zadá úkol vybrat si buď rok 1989, anebo 2019 a vytvořit transparent, který by si na takovou demonstraci přinesli.

- Žáci samostatně vytvářejí hesla k transparentům.

- Zde je důležité zdůraznit kritéria. Žáci nesmějí kopírovat z fotografií a transparent se musí týkat člověka a přírody. Musí být také relevantní – takový, který by se opravdu mohl na demonstracích objevit. Je možné některá hesla v závěru hodiny psát na tabuli, případně udělat krátké hlasování o nejlepší.

Kritéria hodnocení

Poznámka: odpovědi vycházejí z reálných odpovědí žáků gymnázia při testování lekce. Za nedostačující odpověď můžeme považovat např. „Babiše do jailu!“

Základní úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák zmíní vztah člověka a životního prostředí, ale transparent není historicky relevantní.

Příklady odpovědí

—
Chceme více přírody!

—
Neničte nám prostředí!

Střední úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák zmíní vztah člověka a životního prostředí a heslo je historicky relevantní.

Příklady odpovědí

—
Železo ve vzduchu nechceme! (1989)

—
Dusíme se v našem vlastním městě! (1989)

—
S planetou umře i život (2019)

Pokročilá úroveň

Charakteristika odpovědi na badatelskou otázku

Žák zmíní vztah člověka a životního prostředí a heslo je historicky relevantní. Zároveň však využije kreativitu a vymyslí něco se známkami originality.

Příklady odpovědí

—
Chci se dodýchat maturity (1989)

—
Dala nám život, je čas jí to oplatit (2019)

Doporučená literatura

MOLDAN, B.
Civilizace na planetě Zemi.
Praha, 2018.

Fotografická kniha
Inverze 89.
Teplice, 2019.
dostupné online: <https://www.inverze89.cz/>

Metodika

Blok 10 / Člověk a příroda ve 20. století
Lekce 43

Ekologická krize včera a dnes

Autor lekce (metodický a pracovní list):
Jiří Karen

Grafická úprava:
Hedvika Vilinger Člupná

Dílo podléhá licenci [Creative Commons CC BY-SA 4.0](#)
Uveďte původ—Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

Všechny metodiky a pracovní listy jsou
v elektronické podobě ke stažení na webových
stránkách dejepisplus.npi.cz.

Rok vydání 2022
Národní pedagogický institut České republiky
www.npi.cz

npi | Národní pedagogický institut
České republiky